

de Koz

MAART 1951 No.3

Redactie: Bob Entrop Dierenselaan 89 Den Haag Tel.320875

EEN CENTRAAL ARCHIEF WAAR U DE VRUCHTEN VAN KUNT PLUKKEN.

Reeds eerder merkten wij zo terloops op, dat voor het opbergen van een bibliotheekje op het gebied der zee-aquatiek een kleine boekenplank reeds voldoende is. Het is erg jammer dat dit geen groot boekenrek is, want de ernstige liefhebber wil juist zo graag in boeken snuffelen, die hem wat wijzer kunnen maken over de moeilijke liefhebberij van het houden van zee-aquaria.

Zonder al te veel moeite kunnen wij een ieder een lijstje van de boektitels opgeven. Moeilijker wordt het (vaak ondoenlijk) wanneer men ons om een opgaaf van tijdschriftartikelen vraagt. Deze liggen her en der over verschillende jaargangen en tijdschriften uitgestrooid. Toch zijn die artikelen zeer belangrijk, omdat zij vaak interessante studies bevatten over een bepaald dier, waarvan wij nog maar zo weinig afweten.

Teneinde nu de leden van Biologia Maritima in de toekomst ook daarmee van dienst te kunnen zijn, hebben wij een CENTRAAL ARCHIEF in het leven geroepen - waaronder ook onze courantenknipsel-dienst ressorteert - waarin wij alle titels van tijdschriftartikelen willen verzamelen, die op onze liefhebberij betrekking hebben. Om deze titels bijeen te garen moeten vele jaargangen van verschillende tijdschriften doorgebladerd worden. Voor één man zou deze jacht een heidens karwij betekenen. Zouden we de zaak echter gemeenschappelijk aanpakken, dan is het - om het heel sterk te zeggen - in een handomdraai gebeurd.

Onnodig U er op attent te maken dat dit C.A. ook voor U veel kan betekenen. Niet alleen over dieren zal het C.A. U kunnen inlichten, maar ook over allerlei andere problemen der zee-aquatiek.

De "cost" gaat echter voor de "baet" uit. Daarom wilden wij U heel vriendelijk verzoeken ons te helpen bij het napluizen van een bepaald tijdschrift. Het enigste wat wij van U vragen is van ieder belangrijk artikel titel, schrijver en datum alsmede de naam van het tijdschrift te willen noteren. Deze notities zendt U dan naar de redactie, die alle verdere administratieve werkzaamheden als rubriceren, dupliceren etc. van U overneemt.

Biologia Maritima doet voor haar leden wat zij kan. Doet U nu ook iets voor haar? Geeft U dan liefst per omgaande als medewerker aan het CENTRAAL ARCHIEF op. Wij nemen dan contact met U op en zullen U graag inlichten over de finesses van "hoe wij het gaan doen". Het is een gemakkelijk karwijtje, een gemeenschappelijk karwijtje en..... we plukken er toch allemaal de mooie vruchten van.

Mogen wij rekenen op heel veel vrijwilligers? Hoe sneller begonnen hoe sneller weer achter de rug.

Onze hartelijke dank voor Uw spontane medewerking reeds bij voorbaat.

Gemak dient de mens.

Niet iedere dag ben ik in de gelegenheid op de golfbrekers of de havenhoofden mosselen te gaan plukken als voedsel voor mijn zeedieren. Gelukkig heeft op de route van mijn zaak naar huis een vishalbezitter zijn domicilie gekozen.

Met hem heb ik vriendschap gesloten door bij hem mijn visinkopen te doen wanneer ik trek heb in een hartige hap. Verder gedenk ik hem ook steeds met mijn uitgelezen dagbladen. Maar de liefde kan niet van één kant komen; en dat komt hij dan ook niet.

Iedere avond tegen sluitingstijd wip ik even bij hem aan en fungeert de visboer (waarom is het eigenlijk een boer) als eigenaar van een uitzending van zeedierendiners. Wanneer ik binnenkom is hij al doende een partijtje wijting, schelvis- of kabeljauwkoppen in te pakken. Thuisgekomen is het etenstijd voor steurkrabben en andere "zeemonsters" geblazen. Dan peuter ik met een pincet het vlees dat aan de koppen is blijven hangen er af en voer het de hongerlappen. Heeft de visman toevallig verse Zeeuwse mosselen aangekregen, dan sla ik ook één of twee flinke mosselen in. Dit alles op basis van de overeenkomst: couranten contra viskoppen.

Het kost me dus weinig of geen tijd om aan goed voedsel voor mijn dieren te komen.

Maar levert tijdens een Zondagse strandwandeling de vloedlijn een extra lekker hapje in de vorm van levende goudkammetjes op, dan wordt natuurlijk ook in "de bak" een echt Zondagsdiner aangericht. Verandering van spijs doet immers eten.

Heeft U misschien ook weinig tijd? Gooi het dan met zo'n "dooie visjesman" op een accoordje !

B.E.

Hout

EN ROESTVRIJ STAAL ZIJN VEILIG !!

Zeewater is eigenlijk raar spul door zijn onaangename methode diverse metalen sterk aan te tasten. Zo sterk dat de meeste metaaloxiden giftig kunnen zijn voor ons aquariumwater en dus ook voor onze dieren.

We moeten dus altijd proberen onze "aquariumgereedschappen" te vervaardigen van glas, celluloid of hout. Deze zijn volkomen veilig. Uitstromers, T-stukken, hevels en leidingen van glas zijn door de handel te leveren. Twee instrumenten vragen echter onze bijzondere aandacht. Het zijn de algensteker en het aquariumpincet. De eerste kent natuurlijk iedere aquariumhouder. Als zeeaquariumhouders hebben wij echter niet veel aan de koperen algenstekers. Koperoxyde is zeer gevaarlijk. Reeds lang zon ik op een oplossing voor dit nuttig instrument, totdat ik met een industrie in contact kwam, die roestvrij staal verwerkte. Roestvrij staal, dat tegen inwerking van alle zuren en zouten bestendig is, zou HET materiaal voor "aebakken" en verdere toebehoren kunnen zijn, ware het niet, dat het nog al peperig van prijs is. Daarentegen is het onverwoestbaar en gemakkelijk in onderhoud. Je hoeft er eigenlijk niets aan te doen. Hoewel ieder afvalstukje zeer zorgvuldig bewaard en verwerkt wordt, bleek het voor goede woorden toch wel mogelijk van zo'n paar afvalstukjes een mooie algensteker voor mij te vervaardigen.

Het tweede stuk gereedschap hoeft niet zo veel te kosten, omdat iedere knutselaar het eenvoudig zelf kan maken.

Zo'n houten pincet is een buitengewoon handig ding, omdat we niet voor

ieder wissewasje, dat in het aquarium te doen is, de mouwen behoeven op te stropen. U kunt het gebruiken om het voer tussen de tentakels van de anemonen te brengen, om eventuele "lijkjes" op te vissen, een begroeid steentje op zijn plaats te brengen en voor welke bezigheid al niet meer.

Bij één van onze Haagse leden zag ik zo'n pincet in gebruik en volgens zijn zeggen had hij er erg veel plezier van. "Je neemt", zo sprak het lid "twee latjes beuken- of eikenhout van ongeveer 3/4 cm breedte en 1/2 cm dikte. De draad in de lengte van het hout natuurlijk. Aan het ene eind spits je de punten wat toe, precies zoals bij een normaal pincet. Aan het andere eind schaaf je de uiteinden over een afstand van ongeveer 7 cm schuin af tot ongeveer de helft van de houtdikte. Door de twee afgeschaafde uiteinden op elkaar te leggen en met draad of touw stevig te omwoelen, gapen de toegespitste pincet punten. De veerkracht van de dunne latjes laten het gemakkelijk toe het pincet toe te knijpen. De lengte van de latjes kun je zelf bepalen, want die is afhankelijk van de hoogte van je aquarium." Dus nu maar aan het zagen en schaven en ieder lid een houten pincet.

Bob Entrop.

Bestuurswisseling

Dr. C. v. d. Meer onze voorzitter deelt ons het volgende "droeve" bericht mede: "Om verschillende redenen ben ik niet langer in staat een bestuursfunctie van Biologia Maritima te vervullen." Voor de medebestuurders komt dit bericht niet als donderslag bij heldere hemel, want reeds eerder had onze voorzitter de wens te kennen gegeven hem van zijn voorzittershamer te ontlasten. De pogingen hem als voorzitter te behouden hebben helaas geen succes gehad. Heel jammer, want om het nu maar eens heel kort te zeggen: B.M. heeft veel, heel veel aan zijn voorzitter te danken. Moge dit welgemeende dankwoord voor zijn vele werk voor B.M. verricht, hem de voldoening van zijn werk geven.

Dr. v. d. Meer vervolgt zijn laatste schrijven als voorzitter met: Het bestuur stelt voor de heer Entrop te verkiezen als voorzitter-redacteur en de heer Ahrens, Esdoornstraat 184 den Haag als secretaris.

De heer Entrop behoeft bij onze leden geen speciale introductie. De tot nu toe verschenen nummers van "De Kor" zijn voldoende bewijs van zijn capaciteiten en enthousiasme. De heer Ahrens werd op voorstel van de heer Entrop aangezocht zitting te nemen in het bestuur. Wij zijn er van overtuigd dat hij zijn werk goed zal verrichten. Bezwaren tegen dit voorstel kunnen voor 20 Maart a.s. gezonden worden aan de redactie. Leden, die niets van zich laten horen, worden geacht met de nieuwe voorstellen van het bestuur accoord te gaan. Het is verheugend dat overal in ons land de belangstelling voor zee-aquaria toeneemt en dat het ledenaantal van onze vereniging stijgende is. Een vereniging van liefhebbers heeft echter geen reden van bestaan wanneer de bijdragen tot het verenigingsleven slechts van enkelen komen. Wij zijn lid van onze vereniging om van elkaars ervaringen te leren en zodoende te komen tot een betere en mooiere inrichting van onze bakken. Het gaat niet aan dat het grootste deel van de leden slechts kennis neemt van de ervaringen van enkelen, zonder zelf ooit iets hiervoor in ruil te geven. Heeft men nog niet voldoende ervaring, dan heeft men toch zeker moeilijkheden, waarvan de mededeling ook voor anderen leerzaam is.

Een ieder zal het er mee eens zijn, dat de inrichting van onze aquaria nog verre van ideaal is. Willen wij ooit verder komen, dan kan dit alleen gebeuren door samenwerking. Ik hoop dan ook dat het nieuwe bestuur die volledige medewerking zal ontvangen, die het oude bestuur zo bode gemist heeft.

C.v.d.Meer

Vragen staat vrij!

Vraag 3: Ik wil zelf dieren gaan vangen. Hoe kan ik er achter komen, wanneer het op een bepaalde plaats laagwater is?

Antwoord: Er bestaan tabellen van hoog- en laagwater, die telkens voor een heel jaar uitgegeven worden. Men kan deze vinden in de bekende Enkhuizer Almanak, het handboekje van de A.N.W.B., de Succesagenda e.d. Om het onze leden echter nog gemakkelijker te maken zullen wij voortaan in "De Kor" een tabel van hoogwatertijden afdrucken. Hier volgt de eerste.

Hoogwatertijden te Rotterdam

Op 4 Maart as.	1.15 uur en 14.11 uur
Op 11 Maart as.	6.45 uur en 19.15 uur
Op 18 Maart as.	0.08 uur en 13.01 uur
Op 25 Maart as.	5.44 uur en 18.22 uur
Op 1 April as.	12.35 uur en 24.-- uur

In Den Helder is het ong. 3 uur later hoogwater, in IJmuiden ong. 1 uur vroeger, Scheveningen $1\frac{1}{2}$ uur vroeger, Hoek van Holland 1.45 uur vroeger en Vlissingen 2.45 uur vroeger. De gemiddelde ebduur - dus de tijd die verloopt tussen hoog- en laagwater - varieert van plaats tot plaats tussen 5 en 8 uur.

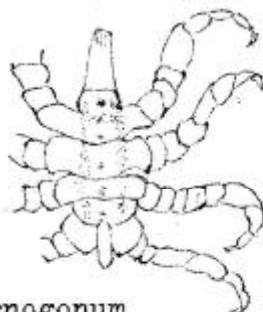
Toevallig kwam ook een vraag binnen over "hoe en waar verzamel ik zeedieren"? Deze vraag, waarvan de beantwoording niet in enkele woorden te geven is, zal tot een klein artikel uitgewerkt worden. Dit temeer daar het vooral voor de beginners, met het oog op het naderende verzamelseizoen, van belang kan zijn hierover eens wat meer te weten.

PYCNOGONUM LITTORALE en de PAARDENANEMOON

Aan de binnenzijde van het Noorder havenhoofd te Scheveningen verzamelde ik een aantal Paardenanemonen (*Actinia equina* L.) om hiermede een speciaal bakje te bevolken. Tussen de grote granietblokken waren de "kersen zonder stelen" - vastgehecht op stenen en mosselen - maar voor het grijpen. Het is altijd erg prettig wanneer de anemonen op kleine stukjes steen of levende mosselen vastgehecht zitten, omdat we ze dan zo gemakkelijk een geschikt plekje in de bak kunnen geven. Vormt een mossel het voetstuk, dan verankert deze zich al spoedig doormiddel de byssusdraden aan de rotspartij in de bak.

Nadat alle anemonen zich gezet hadden waren de prachtige chrysaantachtige tentakelkransen al spoedig een lust voor het oog. Plotseling ontdekte ik, half verscholen tussen de tentakels van één der anemonen een zeespin, die de mooie naam *Pycnogonum littorale* draagt. Op de bouw van het dier kom ik aan het slot nog even terug, maar er deed zich met de spin en de anemoon een eigenaardigheid voor, die zo op het

eerste gezicht op een zekere symbiose -samenleving- leek. Wat was namelijk het geval. De dikke plompe Pycnogonum kroop met ijsig langzame bewegingen tussen de tentakels rond. Stelt U zich van deze beweging niet al te veel voor; U ziet er net zo veel van als van de voortgang van de kleine wijzer van Uw horloge. Vreemd genoeg reageerde de anemoon in het geheel niet op de aanwezigheid van de zeespin, terwijl no maal ieder diertje of stukje voer, dat met de tentakels in aanraking komt, direct naar de mondopening gevoerd wordt. Daarvan wilde ik een foto-opname maken en plaatste daartoe anemoon-op klein steentje- met zijn welkome(?) of niet welkome gast(?) vlak bij de voorruit. Aangezien de spin-verscholen tussen de tentakels-een ongunstige pose ingenomen had, wilde ik hem met een pincet meer op het vlakke gedeelte van de mondopening plaatsen. Hierbij werd de anemoon echter een beetje ge

Pycnogonum
littorale.

irriteerd en trok zich geheel samen, de spin ook mee nemend! "Die zie ik nooit meer", was mijn eerste gedachte. De gehele verdere avond bleef de anemoon gesloten. De volgende morgen echter had hij zijn laven gebeterd, stond weer in volle glorie en-gelijk de kat in het Afrikaanse trekkersliedje- was ook "die spin weer da!" Dat had ik nog nooit gezien. In de spinnentabel, uitgegeven door de N.J.N. en de N.N.V. wordt wel vermeld dat zeespinnen vaak leven ten koste van Hydroiden (poliepenkolonies) en dan wel heel graag bij de Rijppoliep (Tubularia laryn) maar er wordt niet gesproken van anemonen. Bij de Hydroiden is dus van parasitisme sprake. Hoe zit h

nu echter met de spin en de paardenanemoon? De spin kruipt natuurlijk in de tentakels rond-ook zag ik hem later nog wel rond de voet opereren-op jacht naar voedsel. Typisch is echter dat de anemoon door de aanwezigheid van de spin blijkbaar zijn netelcellen niet gebruikt om het spinnetje te verlammen en naar de mondopening te brengen. Of en dit is ook mogelijk; de anemoon "netelt" wel, maar de spin is hier ongevoelig voor. Reinigt de spin de tentakels en de voetrand van de spin uit dank voor de bescherming die hij geniet juist door het machtige wapen van de netelcellen in de tentakels, dan zou hier inderdaad sprake kunnen zijn van symbiose. Of en dat is ook nog mogelijk; ziet de anemoon niets in dit hapje en heeft dus alleen de spin er voordeel bij.

Bij nader onderzoek van de andere paardenanemonen trof ik op enkele exemplaren ook nog deze zeespin aan, echter kleiner dan de eerst ontdekte. Ook bij andere leden, die eveneens paardenanemonen van het zelfde havenhoofd hadden verzameld, bleek de spin aanwezig te zijn bij twee exemplaren.

Nu nog even iets over de bouw van deze zeespin. Zijn vorm is plomp. Het lichaam is, in vergelijking met dat van andere zeespinnensoorten, vrij groot. Aan weerszijden van het lichaam vier paar dikke poten. Voor aan de kop zijn de schaarpoten en de tasters niet ontwikkeld. De zuigsnuit is daarentegen vrij groot. In Nederland is slechts één soort Pycnogonum littorale (Strom) aanwezig van het enigste geslacht dat in de Oude wereld voorkomt. Eveneens wordt in de genoemde tabel opgegeven dat hij in ons land algemeen voorkomt: vooral in Zeeland en verder op de Waddeneilanden, Den Helder en IJmuiden. Nu kunnen we dus ook Scheveningen aan dit lijstje toevoegen. De afmeting bedraagt 1-3 cm.

Wie heeft deze waarneming misschien nog meer gedaan? Zij die er wat meer over weten te vertellen worden verzocht even in hun pen te klimmen.

CARCINUS IN ZIJN BOEKENHOEK

EEN WERELD DOOR HET MICROSCOOP ONTHULD door C. van DUYN Jr.

In dit boekje, dat uitgegeven werd door N.V. Gebr. Zomer en Keuning's Uitgevers My. Wageningen voert de schrijver ons als het ware naar de tafel, waar het microscoop voor ons oog reeds ingesteld, klaar staat. Terwijl wij door het oculair kijken schuift de schrijver zijn talloze preparatenglaasjes in bonte rij aan ons oog voorbij. Dan gaat al kijkende en luisterende voor ons een wonderwereld open. Een wereld, waarvan wij het bestaan niet eens konden vermoeden, maar die ons juist in haar kleinste kleinheid de grootste vormen- en kleurenpracht toont.

En niet alleen laat hij ons veel zien, maar vertelt er veel aardige wetenswaardigheden bij, die ons begrip doen krijgen voor de wereld van het nietige. De monddelen van een vlieg worden tot een wonderlijk instrument. Aan watervlooien ontdekken wij heel meer bezienswaardigheden, dan wij met het ongewapend oog konden waarnemen.

Heel interessant en bevattelijk beschreven, is het hoofdstuk : Cellen, de bouwstenen van alle natuurlijk leven.

Onderwerpen waar wij als aquarier veel aan hebben zijn : de groene algen, de infusiediertjes, de kiezelalgen en de ontwikkeling van het zeepaardje. We weten allemaal dat een "miek" een kostbaar instrument is en dat voor de aanschaf ervan de beurs meestal nog al ver open moet. Dit is wel jammer, want anders zou er zeker een stijging in de verkoop van microscopen plaats vinden na het lezen van dit gezellige en leerzame boekje. Immers wie zou niet graag zelf nog verder vorsen in deze ongekend schone en interessante wereld Prijs F.4.90 gebonden.

SCHAALDIEREN door KEES HANA

Graag willen wij in deze rubriek de aandacht vestigen op de serie: "Wat leeft en groeit", die reeds uit meer dan 45 deeltjes bestaat en door Het Spectrum in Utrecht uitgegeven wordt.

Eén van die deeltjes (nr 34): Schaaldieren werd verzorgd door Kees Hana, wiens belangstelling zo sterk uitgaat naar het leven der zee.

In dit deeltje neemt hij de Schaaldieren onder de loep, waarvan hij ons vele eigenaardige bijzonderheden weet te vertellen.

Zoals Kees Hana spreekt zo schrijft hij ook: onderhoudend en tevens docerend. Het laatste echter zonder een sterk wetenschappelijk accent.

Juist voor hen, die krabben en kreeften nog steeds "vieze beesten" vinden, is dit boekje bij uitstek geschikt. Want wie dit boekje gelezen heeft, zal tot de ontdekking komen, dat juist de schaaldieren als krabben, kreeften, garnalen, steurkrabben, zeepokken en eendenmossels zo'n buitengewoon boeiende levensgeschiedenis hebben. En dit is een nadere kennismaking, zo niet bestudering, ten volle waard.

Voor ons zeeaquarianers zijn de gepantsarde ridders-hierbij denk ik niet aan zeepokken en eendenmossels-zo'n mooie levendige stoffering in onze bakken. Wat kunnen we niet genieten van hun klim- en klauterpartijen. Een boekje ook voor Uw boekenkast. Ingen. F.2,90. Geb. F.3,90